

Υπόθεση C-34/21**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου****Ημερομηνία καταθέσεως:**

20 Ιανουαρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Verwaltungsgericht Wiesbaden (Γερμανία)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

21 Δεκεμβρίου 2020

Προσφεύγον:

Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer beim Hessischen Kultusministerium

Καθού:

Minister des Hessischen Kultusministeriums με την ιδιότητα του προϊσταμένου της υπηρεσίας

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Νομοθεσία των ομόσπονδων κρατών σχετικά με την εκπροσώπηση του προσωπικού και ειδικότερα: νομική βάση για την επεξεργασία των δεδομένων των εργαζομένων

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Ερμηνεία του άρθρου 88 του κανονισμού 2016/679· άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχει το άρθρο 88, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων – ΓΚΠΔ), την έννοια ότι μια νομοθετική διάταξη, για να

αποτελεί ειδικό κανόνα που διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων στο πλαίσιο της απασχόλησης κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679, πρέπει να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 88, παράγραφος 2, του κανονισμού 2016/679;

2. Μπορεί ένα εθνικός κανόνας να εξακολουθεί να εφαρμόζεται παρά το γεγονός ότι προδήλως δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 88, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ, ιδίως άρθρο 88, επίσης άρθρο 5 και άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία β' και στ'

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Hessisches Datenschutz- und Informationsfreiheitsgesetz (HDSIG) (νόμος του ομόσπονδου κράτους της Έσσης περί προστασίας των δεδομένων και ελευθερίας της πληροφόρησης) (HDSIG), άρθρο 23, ιδίως παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, καθώς και παράγραφοι 4 και 5

Hessisches Beamtenengesetz (HBG) (δημοσιούπαλληλικός κώδικας του ομόσπονδου κράτους της Έσσης), άρθρο 86, παράγραφος 4

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και του νομικού πλαισίου

- 1 Οι διάδικοι ερίζουν ως προς το εάν, στο πλαίσιο της εισαγωγής διδασκαλίας μέσω συστημάτων τηλεδιάσκεψης σε συνεχή ροή και σε πραγματικό χρόνο, εκτός από τη συγκατάθεση των γονέων για τα τέκνα τους ή των ενήλικων μαθητών, απαιτείται και η συγκατάθεση του οικείου εκπαιδευτικού ή εάν η επεξεργασία των δεδομένων που πραγματοποιείται εν προκειμένω καλύπτεται από το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Hessischen Datenschutz- und Informationsfreiheitsgesetz (νόμου του ομόσπονδου κράτους της Έσσης περί προστασίας των δεδομένων και ελευθερίας της πληροφόρησης, στο εξής: HDSIG), καθώς και ως προς το ζήτημα εάν, σύμφωνα με τις οικείες ρυθμίσεις του

ομόσπονδου κράτους της Έσσης σχετικά με την εκπροσώπηση του προσωπικού, παρέχεται δικαίωμα στη λήψη αποφάσεων ή απλώς δικαίωμα συμμετοχής.

- 2 Σύμφωνα με τη βούληση του εθνικού νομοθέτη, τα άρθρα 23 του HDSIG και 86 του Hessischen Beamtengesetzes (δημοσιούπαλληλικού κώδικα του ομόσπονδου κράτους της Έσσης, στο εξής: HBG) συνιστούν ειδικό κανόνα κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679 (στο εξής: ΓΚΠΔ).
- 3 Το άρθρο 23, παράγραφος 1, του HDSIG, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 26, παράγραφος 1, του Bundesdatenschutzgesetzes (ομοσπονδιακού νόμου για την προστασία των δεδομένων, στο εξής BDSG), προβλέπει τα εξής:

«Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων μπορούν να υποβάλλονται σε επεξεργασία για σκοπούς της σχέσεως εργασίας, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο για τη λήψη αποφάσεως σχετικά με τη σύναψη συμβάσεως εργασίας ή μετά τη σύναψη της συμβάσεως εργασίας για την εκτέλεσή της, την καταγγελία της ή τη λύση της, καθώς και για την υλοποίηση μέτρων εσωτερικού προγραμματισμού, οργανώσεως, κοινωνικού χαρακτήρα και μέτρων που αφορούν το προσωπικό. Τούτο ισχύει, επίσης, για την άσκηση των δικαιωμάτων ή την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από τον νόμο ή από συλλογική σύμβαση, από επιχειρησιακή συμφωνία ή από επαγγελματική σύμβαση (συλλογική σύμβαση) σχετικά με την εκπροσώπηση των συμφερόντων των εργαζομένων. Για την ανίχνευση ποινικών αδικημάτων, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εργαζομένου επιτρέπεται μόνον εφόσον από τα πραγματικά περιστατικά τεκμηριώνεται η υποψία ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο έχει διαπράξει αξιόποινη πράξη στο πλαίσιο της εργασιακής σχέσεως, η επεξεργασία είναι αναγκαία για την ανίχνευση του ποινικού αδικήματος και δεν υπερισχύει το άξιο προστασίας συμφέρον του εργαζομένου να αποκλείσει την επεξεργασία και, ιδίως, εφόσον η φύση και η έκταση της επεξεργασίας αυτής είναι ανάλογες σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.»

- 4 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να γίνει, επίσης, αναφορά στο άρθρο 23, παράγραφοι 4 και 5, του HDSIG. Οι εν λόγω παράγραφοι προβλέπουν τα εξής:

«(4) Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων για σκοπούς της σχέσεως εργασίας, επιτρέπεται βάσει συλλογικών συμβάσεων. Τα διαπραγματευόμενα μέρη οφείλουν, συναφώς, να τηρούν το άρθρο 88, παράγραφος 2, του [ΓΚΠΔ].

(5) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζει ότι τηρούνται ιδίως οι αρχές που καθορίζονται στο άρθρο 5 του [ΓΚΠΔ] και διέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.»

- 5 Στην αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου επί του άρθρου 23, παράγραφος 1, του HDSIG αναφέρεται ότι «η παράγραφος 1 καθορίζει τους σκοπούς και τις

προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να υποβάλλονται σε επεξεργασία πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη σχέση εργασίας, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο για τους σκοπούς της σχέσεως εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να σταθμίζονται με αποτελεσματικό τρόπο τα συμφέροντα του εργοδότη του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα για την επεξεργασία των δεδομένων, αφενός, και το δικαίωμα στην προσωπικότητα του εργαζομένου, αφετέρου, λαμβάνοντας υπόψη, στο μέτρο του δυνατού, και τα δύο συμφέροντα».

- 6 Κατά το μέτρο που το άρθρο 23, παράγραφος 7, δεύτερη περίοδος, του HDSIG παραπέμπει στο δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο του ομόσπονδου κράτους της Έσσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη, εν προκειμένω, το άρθρο 86, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, του HBG. Το άρθρο αυτό ορίζει τα εξής:

«Ο εργοδότης του δημόσιου τομέα μπορεί να συλλέγει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν υποψηφίους για εργασία, δημοσίους υπαλλήλους και πρώην δημοσίους υπαλλήλους μόνο στον βαθμό που τούτο είναι αναγκαίο για τη σύναψη, την εκτέλεση, την καταγγελία ή τη λύση της υπηρεσιακής σχέσεως ή για την υλοποίηση μέτρων σχετικών με την οργάνωση και το προσωπικό καθώς και μέτρων κοινωνικού χαρακτήρα και ειδικότερα για σκοπούς σχεδιασμού και κατανομής προσωπικού, ή στον βαθμό που τούτο επιτρέπεται από διάταξη νόμου ή από συλλογική σύμβαση. [...]»

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 7 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον τα άρθρα 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG και 86, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, του HBG συνιστούν, αμφότερα, κανόνα που πρέπει να θεωρηθεί ειδικός όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφοι 1 και 2, του ΓΚΠΔ, δεδομένου ότι οι απαιτήσεις του άρθρου 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ δεν πληρούνται ούτε στον ίδιο τον κανόνα ούτε σε συμπληρωματικούς κανόνες διαλαμβανόμενους σε άλλα σημεία των οικείων νόμων. Και τούτο διότι τόσο το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG όσο και το άρθρο 86, παράγραφος 4, του HBG αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο στην «αναγκαιότητα» ως νομική βάση για την επεξεργασία των δεδομένων των εργαζομένων ή των δημοσίων υπαλλήλων.
- 8 Όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον οι κανόνες αυτοί συνιστούν νόμιμη συγκεκριμενοποίηση κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφοι 1 και 2, του ΓΚΠΔ, η εθνική νομολογία, και ειδικότερα η νομολογία των δικαστηρίων εργατικών διαφορών, δέχεται ότι ο κανόνας του άρθρου 26, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του BDSG, ο οποίος, σε ομοσπονδιακό επίπεδο, αντιστοιχεί στον κανόνα του ομόσπονδου κράτους του άρθρου 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG, έχει εφαρμογή σε κάθε επεξεργασία δεδομένων των εργαζομένων, πέραν της ίδιας της συμβατικής σχέσεως, ήτοι όχι μόνον όσον αφορά την αναγκαία επεξεργασία δεδομένων στο πλαίσιο συμβάσεως εργασίας, η οποία ρυθμίζεται ήδη στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ.

- 9 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ απαιτεί η επεξεργασία να είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- 10 Επομένως, σε κάθε επεξεργασία δεδομένων των εργαζομένων, πέραν της απολύτως αναγκαίας εκ της συμβάσεως εργασίας, πρέπει να γίνεται στάθμιση συμφερόντων σε σχέση με την περαιτέρω επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων και, συγκεκριμένα, η στάθμιση αυτή πρέπει να βαίνει πέραν της απλής «αναγκαιότητας», όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG ή στο άρθρο 86, παράγραφος 4, του HBG. Συγκεκριμένα, τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων, εν προκειμένω των εργαζομένων ή των δημοσίων υπαλλήλων, πρέπει να σταθμίζονται με τα έννομα συμφέροντα που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, εν προκειμένω ο εργοδότης του δημόσιου τομέα.
- 11 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η στάθμιση αυτή δεν προβλέπεται από τους εθνικούς κανόνες μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο όσον αφορά, ειδικότερα, την επίμαχη εν προκειμένω επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων στο πλαίσιο της απασχόλησης. Διαφορετική άποψη επί του θέματος αυτού υιοθετεί, σε εθνικό επίπεδο, το Bundesarbeitsgericht (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών, Γερμανία) (BAG). Το BAG (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών), με απόφαση της 7ης Μαΐου 2019, δέχεται ότι ο ομοσπονδιακός νομοθέτης με το άρθρο 26, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του BDSG (το οποίο αντιστοιχεί στο επίμαχο εν προκειμένω άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG) έκανε νομίμως χρήση της ρήτρας παρεκκλίσεως του άρθρου 88 του ΓΚΠΔ.
- 12 Αντιθέτως προς το BAG (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών), το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η απλή αναφορά που περιέχεται στο άρθρο 23, παράγραφος 5, του HDSIG (που αντιστοιχεί σχεδόν κατά λέξη στο άρθρο 26, παράγραφος 5, του BDSG) ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να τηρεί, μεταξύ άλλων, τις αρχές του άρθρου 5 του ΓΚΠΔ δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ. Και τούτο διότι στο άρθρο 5 του ΓΚΠΔ δεν υπάρχει ιδιαίτερη πρόβλεψη για τη διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και συμφερόντων των εργαζομένων ειδικά. Συναφώς, η αναφορά του εθνικού κανόνα περί προστασίας των δεδομένων εργαζομένων (άρθρο 23 του HDSIG ή άρθρο 26 του BDSG) στην εν λόγω διάταξη του ΓΚΠΔ είναι ανώφελη.
- 13 Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ δεν έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο. Κατά την παράγραφο 2 του εν λόγω κανονισμού, οι ειδικοί κανόνες των κρατών μελών –εν προκειμένω, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του HDSIG (ή σε επίπεδο ομοσπονδιακής νομοθεσίας το άρθρο 26, παράγραφος 1, του BDSG) και το άρθρο 86, παράγραφος 4, του HBG– πρέπει να περιλαμβάνουν κατάλληλα και ειδικά μέτρα, και συγκεκριμένα για τη

διαφύλαξη της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, των έννομων συμφερόντων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, με ιδιαίτερη έμφαση στη διαφάνεια της επεξεργασίας, τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός ομίλου επιχειρήσεων ή ομίλου εταιρειών που ασκούν κοινή οικονομική δραστηριότητα και τα συστήματα παρακολούθησης στον χώρο εργασίας. Ωστόσο, η ενσωμάτωση μόνον της αρχής της «αναγκαιότητας» στις εθνικές διατάξεις μεταφοράς δεν συνιστά συγκεκριμενοποίηση των απαιτήσεων που προβλέπονται στο άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ.

- 14 Συναφώς, μολοντί ο νομοθέτης επισήμανε, κατ' αρχήν, και έλαβε υπόψη του το άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ, καθόσον απαιτεί την τήρησή του στο πλαίσιο συλλογικών συμβάσεων, εντούτοις ούτε στον νόμο ούτε στην αιτιολογική έκθεση της οικείας νομοθετικής ρυθμίσεως εξέτασε ή συμπεριέλαβε τον κατάλογο των απαιτήσεων της παραγράφου 2.
- 15 Η άποψη ότι ένας εθνικός κανόνας πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να λαμβάνει υπόψη το άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ όσον αφορά τις απαιτήσεις που καθορίζονται σε αυτό είναι εσφαλμένη, στο μέτρο που ο κανονισμός αυτός απαιτεί οι ίδιοι οι κανόνες να περιλαμβάνουν, στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής τους, κατάλληλα και ειδικά μέτρα για τη διαφύλαξη της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, των έννομων συμφερόντων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων παρακολούθησης στον χώρο εργασίας. Συνεπώς, το άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ απαιτεί από τον εθνικό νομοθέτη να προβλέπει τα αναγκαία στη σχετική εθνική ρύθμιση και δεν αποτελεί απλώς έναν κανόνα δικαίου τον οποίο επιπροσθέτως πρέπει να τηρεί ο εφαρμοστής του εθνικού κανόνα. Και τούτο διότι το άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ δεν απευθύνεται στον εφαρμοστή του κανόνα.
- 16 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επίσης φρονεί ότι το άρθρο 88, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG, δεν συνιστά *lex specialis* σε σχέση με το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ για την εκτέλεση της συμβάσεως εργασίας, δεδομένου ότι είναι προφανές ότι το άρθρο 88, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ δεν ελήφθη καθόλου υπόψη κατά τη σύνταξη του περιεχομένου του άρθρου 23 του HDSIG.
- 17 Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν τα άρθρα 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG και 86, παράγραφος 4, του HBG, λαμβανομένων υπόψη και των λοιπών διατάξεων του αντίστοιχου νόμου, πληρούν ή όχι τις απαιτήσεις του άρθρου 88, παράγραφοι 1 και 2, του ΓΚΠΔ ή εάν εξακολουθούν να εφαρμόζονται παρά τη μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του εν λόγω άρθρου.
- 18 Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που τα άρθρα 23, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HDSIG και 86, παράγραφος 4, του HBG δεν αποτελούν, εν προκειμένω, τη

νομική βάση του μέτρου για την επεξεργασία δεδομένων των εργαζομένων στο πλαίσιο συστημάτων τηλεδιάσκεψης που σχεδιάστηκε από τον καθού, θα πρέπει να δημιουργηθεί μια τέτοια νομική βάση. Τέτοια νομική βάση θα μπορούσε να αποτελέσει η σύναψη συλλογικής συμβάσεως μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 4, του HDSIG.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ